

Pojęcia kluczowe: *system dozoru elektronicznego, przerwa w odbywaniu kary, orzecznictwo, prawo karne wykonawcze*

Glosy

Piotr Soroka

GŁOSA DO POSTANOWIENIA SĄDU APELACYJNEGO WE WROCŁAWIU Z 14.06.2022 R. (II AKZW 1813/22) (NIEPUBL.)

TEZA POSTANOWIENIA

Nie jest przeszkodą do merytorycznego rozpoznania wniosku skazanego o wyrażenie przez sąd zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego okoliczność, że korzysta on obecnie z przerwy w wykonywaniu kary i przebywa poza zakładem karnym.

1. WPROWADZENIE

Przedmiotem niniejszej glosy jest postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 14.06.2022 r. (II AKzw 1813/22). Postanowienie to w sposób dość jednoznaczny polemizuje z tezą stawianą przez niektóre sądy, które uznają, że formalną przeszkodą do orzekania o wyrażeniu zgody przez sąd na odbywanie przez skazanego kary w systemie dozoru elektronicznego jest fakt przebywania skazanego na przerwie w odbywaniu kary.

2. STAN FAKTYCZNY

Na wstępie glosator chce przybliżyć stan faktyczny. Skazanemu O.K. została udzielona przerwa w odbywaniu kary na okres trzech miesięcy. Jeszcze przed opuszczeniem zakładu karnego skazany złożył wniosek

o udzielenie mu zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego. Sąd Okręgowy we Wrocławiu odmówił jednak merytorycznego rozpoznania wniosku skazanego, stwierdzając istnienie przeszkody formalnej w postaci przebywania skazanego na przerwie, i postępowanie umorzył. Jako podstawę swojego rozstrzygnięcia sąd okręgowy wskazał art. 15 § 1 k.k.w.¹, zgodnie z którym to przepisem (*in fine*) postępowanie wykonawcze umarza się w razie istnienia innej przyczyny niż przedawnienie kary lub śmierć skazanego. Jak wskazał sąd okręgowy w uzasadnieniu swojego postanowienia, udzielenie zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego możliwe jest jedynie w przypadku, gdy skazany nie rozpoczął jeszcze wykonywania orzeczonej kary (art. 43la § 2 k.k.w.) lub gdy rozpoczął odbywanie kary w zakładzie karnym (art. 43la § 3 k.k.w.). Sąd okręgowy uznał, że przerwa, jako okres, w którym skazany nie odbywa kary, stanowi inną przeszkodę, która uniemożliwia prowadzenie postępowania wykonawczego w przedmiocie udzielenia zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego.

Z postanowieniem Sądu Okręgowego we Wrocławiu nie zgodził się obrońca skazanego, zarzucając postanowieniu naruszenie polegające na błędnej wykładni przepisów Kodeksu karnego wykonawczego, zauważając, że przepisy kodeksu nie wymagają, aby w chwili orzekania w przedmiocie zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego skazany przebywał w zakładzie karnym. Obrońca wniósł o zmianę postanowienia sądu okręgowego lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, postanowieniem z 14.06.2022 r. (II AKz w 1813/22), uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu. Sąd apelacyjny zauważył, że przepis art. 43la § 3 k.k.w. mówi nie tyle o przebywaniu przez skazanego w zakładzie karnym, ile o fakcie rozpoczęcia przez niego odbywania kary. W postanowieniu sąd apelacyjny stwierdził, że wskazany wyżej przepis określa jedynie dodatkowe przesłanki szczególne, a nie tworzy wymogu przebywania skazanego w momencie orzekania w zakładzie karnym. Oznacza to, że przerwa w wykonywaniu kary nie stanowi przeszkody w merytorycznym orzekaniu w przedmiocie udzielenia zgody na odbywanie przez skazanego kary w systemie dozoru elektronicznego.

¹ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2021 r. poz. 53 ze zm.), dalej: k.k.w.

3. ANALIZA SYTUACJI PRAWNEJ SKAZANEGO UBIEGAJĄCEGO SIĘ O ZGODĘ NA ODBYWANIE KARY W SYSTEMIE DOZORU ELEKTRONICZNEGO W KONTEKŚCIE PRZEBYWANIA PRZEZ NIEGO NA PRZERWIE

Przechodząc do analizy wywodów zawartych w postanowieniu sądu apelacyjnego, zauważyć trzeba, że sąd okręgowy umorzył postępowanie wykonawcze w oparciu o przepis art. 15 § 1 k.k.w., stwierdzając, że przebywanie skazanego poza zakładem karnym stanowi przeszkodę do orzekania o zgodzie na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego. Rozumowanie sądu okręgowego uznać należy za błędne, gdyż przesłanki merytorycznego orzekania statuuje art. 43la § 1 k.k.w. Przeszkodą do merytorycznego orzekania mogą być jedynie przyczyny tamże wskazane:

- 1) wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku i sześciu miesięcy oraz nie zachodzą warunki określone w art. 64 § 2 k.k. lub art. 64a k.k.,
- 2) orzeczenie kary w systemie dozoru elektronicznego będzie wystarczające dla osiągnięcia celów kary,
- 3) skazany posiada określone miejsce stałego pobytu,
- 4) osoby pełnoletnie, zamieszkujące wspólnie ze skazanym, wyraziły zgodę na odbywanie kary,
- 5) brak jest przeszkód natury technicznej.

Ustawodawca nie odnosi się zatem do kwestii przerwy. Fakt przebywania na przerwie nie może zatem zostać

zaliczony do wymogów formalnych. Zdaniem autora błąd w rozumowaniu sądu okręgowego leży jednak gdzie indziej. Sąd okręgowy wskazuje bowiem, że przeszkoda jest następstwem brzmienia przepisu art. 43la § 3 k.k.w. Przepis ten mówi jednak jedynie o rozpoczęciu odbywania kary w zakładzie karnym, nie kreując jednocześnie konieczności, aby skazany faktycznie przebywał w zakładzie w chwili orzekania w przedmiocie zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego. Wykładnia językowa w zasadzie nie pozostawia wątpliwości, że istotny jest sam fakt rozpoczęcia odbywania kary w zakładzie karnym. W przypadku osoby pozostającej na przerwie nie może być zaś możliwości, aby taka osoba nie rozpoczęła odbywania kary w zakładzie karnym. Jak wynika bowiem z istoty art. 153 § 1 k.k.w., przepis ten mówi o karze już wykonywanej. Specyficzna sytuacja może zachodzić w stosunku do skazanego, który w toku postępowania karnego został aresztowany, a następnie, po zaliczeniu okresu tymczasowego aresztowania, nie rozpoczął jeszcze wykonywania prawomocnie orzeczonej kary. W orzecznictwie prezentowany jest bowiem pogląd, że pod pojęciem przerwy w rozumieniu art. 155 § 1 k.k.w. rozumieć należy każdy okres czasowego pozostawiania na wolności, o ile nie jest on efektem bezprawnych działań skazanego². Przy przyjęciu takiego punktu widzenia skazany uprzednio tymczasowo aresztowany, który nie rozpoczął odbywania kary, znajduje

² Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 14.03.2007 r. (II AKz w 1139/06), Legalis nr 87999.

się na przerwie, choć innej niż ta w rozumieniu art. 153 § 1 k.k.w. Gdyby zaś przyjąć punkt widzenia sądu okręgowego w przedmiotowej sprawie, mogłyby zachodzić w ogóle wątpliwości, czy skazanego traktować należy jako osobę, która zaczęła już odbywać karę i wobec której zachodzi przeszkoda do merytorycznego orzekania, albowiem znajduje się poza zakładem karnym, czy też raczej jako skazanego, który w ogóle nie rozpoczął odbywania kary i wobec którego zachodzą okoliczności omówione w art. 43la § 2 k.k.w.

Warto w tym miejscu wskazać, że w orzecznictwie prezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym brak spełnienia kryteriów formalnych, o których mowa w art. 43la § 1 k.k.w., powodować powinien nie tyle umorzenie postępowania na podstawie art. 15 § 1 k.k.w., ile odmowę udzielenia zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego³. Zdaniem autora jest to jednak stanowisko błędne. Jeżeli przyjąć, że art. 43la tworzy kryteria dopuszczalności orzekania, to niespełnienie któregokolwiek z kryteriów tam wskazanych skutkować powinno umorzeniem postępowania w oparciu o art. 15 § 1 k.k.w.⁴

Fakt konieczności wydania orzeczenia merytorycznego oznacza, że sąd wydający postanowienie musi rozstrzygnąć, czy zachodzą kryteria ocenne, tj. wskazane w art. 43la § 1 pkt 2, § 2 i § 3 k.k.w. Skoro przeszkodą w orze-

kaniu nie jest fakt pozostawiania skazanego na przerwie, to nie można też uznać, że za każdym razem sąd powinien wydać postanowienie odmowne. Sąd orzekający w sprawie musi zatem zbadać, czy wobec skazanego przebywającego na przerwie w wypadku udzielenia zgody zostaną osiągnięte cele kary i czy dotychczasowa postawa i zachowanie skazanego przemawiają za takim rozstrzygnięciem. Sam fakt przebywania skazanego na przerwie nie może w żadnym przypadku zatem przesądzać, że wydane może być tylko orzeczenie odmowne. Sąd w stosunku do skazanego przebywającego na przerwie powinien przeprowadzić analizę pod kątem art. 43la § 1 pkt 2 i § 3 k.k.w. Sąd musi zatem rozważyć, czy cele kary zostaną osiągnięte oraz czy dotychczasowa postawa i zachowanie skazanego przemawiają za udzieleniem mu zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego.

Sporne wydaje się, czy w sytuacji skazanego przebywającego na przerwie zachowanie i postawę, o której mowa w art. 43la § 3 k.k.w., należy oceniać przez pryzmat okresu pobytu skazanego w zakładzie karnym, czy też raczej całościowo, rozumiejąc przez te okoliczności także postawę i zachowanie skazanego w trakcie odbywania przerwy. Jak trafnie wskazuje się w doktrynie: „(...) Istotne znaczenie może mieć tu np. opinia o skazanym z jednostki penitencjarnej (zwłaszcza o tym, czy skazany nie był karany dyscyplinarnie, był nagradzany, nie sprawia problemów wychowawczych, włączył się w proces resocjalizacji), a także analiza całokształtu zachowania skazanego po wydaniu wyroku. Chodzi tu

³ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 7.02.2017 r. (II AKZw 100/17), Legalis nr 16929263.

⁴ Zob. też postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 30.09.2021 r. (II AKZw 2071/21), Legalis nr 2632495.

o wyrobieniu przekonania, że skazany zasługuje na wykonanie kary w systemie dozoru elektronicznego, a w czasie pobytu poza zakładem karnym będzie przestrzegał porządku prawnego. Innymi słowy, elementem decydującym o udzieleniu zezwolenia w tego rodzaju przypadkach powinna być pozytywna prognoza kryminologiczna (...)”⁵.

W głosowanym postanowieniu Sądu Apelacyjnego, co warto podkreślić, stwierdzono wprost, że „(...) Przeszkodą do merytorycznego rozpoznania wniosku skazanego, nie jest zatem okoliczność, że korzysta on obecnie z przerwy w wykonywaniu kary (...). Wniosek skazanego powinien zostać merytorycznie rozpoznany i w tym celu zaskarżone postanowienie należało uchylić (...)”. Stwierdzenie to jest ze wszech miar prawidłowe i odpowiada wynikowi wykładni językowej przepisów art. 43la § 1 i 3 k.k.w. Pogląd sądu apelacyjnego jest także aprobowany w doktrynie. K. Postulski trafnie zauważa, że: „(...) Może powstać wątpliwość, czy konieczność odbycia posiedzenia w zakładzie karnym i wysłuchania przedstawiciela administracji zakładu karnego oraz obowiązkowy udział w posiedzeniu prokuratora dotyczy przypadku, gdy skazany rozpoczął odbywanie kary pozbawienia wolności, ale korzysta z przerwy w wykonaniu kary, postępowanie wykonawcze w tym zakresie zostało zawieszona albo nastąpiło wstrzymanie wykonania kary, a więc gdy skazany faktycznie nie odbywa kary, a przebywa na wolności. Wątpliwość tę zdaje się rozwie-

wać końcowa część art. 43le § 1 k.k.w. poprzez stwierdzenie, że posiedzenie sądu penitencjarnego odbywa się w zakładzie, «w którym skazany przebywa». Jeżeli więc skazany nie przebywa w zakładzie karnym, ale na wolności, sprawa rozpoznawana jest w siedzibie sądu penitencjarnego, właściwego stosownie do art. 43e § 1 k.k.w. Podobny pogląd wypowiedziany był już w poprzednim stanie prawnym, na gruncie analogicznie brzmiącego art. 41 ust. 1 ustawy o dozorze elektronicznym z 2007 r. (...)”⁶.

Warto podkreślić, że sytuacji skazanego nie zmieniła najnowsza nowelizacja Kodeksu karnego wykonawczego⁷. Choć przepisy dotyczące kontroli skazanego w systemie dozoru elektronicznego w trakcie przerwy w odbywaniu kary wejdą dopiero w 2026 r., to jedynie sygnalizacyjnie należy zauważyć, że ewentualny fakt, że skazany będzie kontrolowany elektronicznie w trakcie przerwy, nie może stanowić (oczywiście na dzień powstania niniejszego artykułu) przeszkody w orzekaniu dozoru elektronicznego na podstawie art. 43la k.k.w. Warto też nadmienić, że ta sama nowelizacja, pomimo znaczących zmian w zakresie samego dozoru elektronicznego, ponownie nie reguluje kwestii swoistej kolizji wydanego postanowienia w przedmiocie przerwy w odbywaniu kary z postępowaniem w przedmiocie o udzielenie zgody na odbywanie kary w systemie dozoru

⁵ I. Zgoliński (w:) *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2021, Legalis/el., komentarz do art. 43la k.k.w., nb. 3.

⁶ K. Postulski, *Zezwolenie na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Prokuratura i Prawo” 2017/1, s. 62 i n.

⁷ Ustawa z 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600).

elektronicznego. Obecnie brzmienie art. 43la k.k.w. w swej istocie nie odbiega w sposób znaczący od stanu prawnego, na podstawie którego wydane zostało głosowane orzeczenie.

W 2019 r. pojawiła się co prawda propozycja zmiany polegającej na dodaniu w art. 156 k.k.w. § 2a i 2b, jednakże zmiana ta nie weszła w życie⁸. Przepisy te wprost odnosiły się do kolizji orzeczonej przerwy i odbywania przez skazanego kary w systemie dozoru elektronicznego.

4. STOSOWANIE PRZEPISÓW W RAZIE KOLIZJI POSTANOWIENIA O PRZERWIE Z WNIOSEM O UDZIELENIE ZGODY NA ODBYWANIE KARY W SYSTEMIE DOZORU ELEKTRONICZNEGO

Należy jednak, jedynie sygnalizacyjnie, wskazać, jakie czynności powinni przedsięwziąć obrońca i sąd w sytuacji, gdy skazany składa wniosek, pozostając na przerwie. Określenie sposobu postępowania sądu nie jest bowiem wprost określone w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego, a co za tym idzie, wymaga to zastosowania wykładni systemowej i funkcjonalnej.

Analizując przepisy art. 43la k.k.w., art. 152 k.k.w. i art. 156 k.k.w., dojść należy do konkluzji, że postanowienie o udzielenie skazanemu zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego poprzedzone musi być wydaniem postanowienia o odwołaniu przerwy. Obecnie jednak przepisy

nie przewidują odwołania przerwy na wnioszek skazanego. Z istoty przerwy przewidzianej w art. 152 k.k.w. wynika, że jest to przerwa w odbywaniu kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym. Przerwa w odbywaniu kary w systemie dozoru elektronicznego jest inną instytucją, uregulowaną w art. 43q k.k.w.

Wydaje się jednak, że okoliczność złożenia wniosku o udzielenie zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego jest podstawą do odwołania przerwy na podstawie art. 156 § 1 *in principio* k.k.w. Skoro bowiem skazany składa wniosek o udzielenie dozoru, oznacza to, że ustaly okoliczności, na podstawie których przerwa została mu udzielona. Sąd jednak każdorazowo musi zważyć, czy np. przyczyny zdrowotne nie stoją na przeszkodzie temu, aby przerwę odwołać. Może to dotyczyć np. długotrwałego pobytu skazanego w szpitalu. W takiej sytuacji sąd może odmówić odwołania przerwy i wniosku o udzielenie zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego nie uwzględnić. Jeżeli jednak przerwa została udzielona skazanemu z przyczyn, które nie uniemożliwiają mu, w sensie faktycznym, odbywania kary w systemie dozoru elektronicznego, to sąd powinien merytorycznie wnioszek rozpoznać.

Pierwotnie zatem sąd musi zbadać wnioszek skazanego pod kątem art. 156 § 1 k.k.w., a następnie powinien przystąpić do oceny spełniania przez skazanego warunków, o których mowa w art. 43la k.k.w. Sąd, jeżeli dojdzie do przekonania, że skazany spełnia warunki z art. 43la k.k.w., powinien postanowieniem najpierw zarządzić

⁸ S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2020, Legalis/eL, komentarz do art. 156 k.k.w., nb. III.6.

odwołanie przerwy w odbywaniu kary na podstawie art. 156 § 1 k.k.w., a następnie udzielić skazanemu zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego.

Zdaniem autora wnioskodawca nie musi w swoim wniosku wyodrębnić okoliczności, że skazany wnosi o odwołanie przerwy. Sam fakt złożenia wniosku oznacza, że istnieją okoliczności, które umożliwiają skazanemu kontynuowanie odbywania kary, choć w mniej dolegliwy dla niego sposób niż przez izolację w warunkach więziennych. Przez to samo złożenie wniosku oznacza, *per se*, że okoliczności, które uzasadniały przyznanie przerwy, ustały. Wnioskowanie sądu powinno być jednak przesłankowe. Sąd odwołać przerwę powinien dopiero w momencie wydawania postanowienia o udzieleniu zgody na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego. Jeżeli sąd uzna, że brak jest przesłanek do wydania postanowienia udzielającego zgodę, to nie może, zdaniem autora, orzec o odwołaniu przerwy, chyba że przeprowadzi postępowanie, które pozwoli na stwierdzenie, że zaistniały inne okoliczności pozwalające na odwołanie tej przerwy niż sam wniosek. Powyższe wynika z faktu, że odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego daje skazanemu dużo większe możliwości niż odbywanie jej w warunkach izolacji więziennej.

5. WNIOSKI I UWAGI DE LEGE FERENDA

Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu jest, zdaniem autora,

istotnym głosem w dyskusji, czy możliwe jest orzekanie o zgodzie na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego w sytuacji, gdy względem skazanego zostało wydane postanowienie o przerwie w odbywaniu kary. Zdaniem autora stanowisko Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, dopuszczające możliwość wydania postanowienia o zgodzie na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego, jest uzasadnione brzmieniem przepisów Kodeksu karnego wykonawczego. Także po ostatniej nowelizacji kodeksu stanowisko to uznać należy za prawidłowe.

Autor zwraca jednak uwagę, że spór pomiędzy zwolennikami dopuszczalności orzekania a przeciwnikami przeciąć może dopiero znowelizowanie albo przepisów dotyczących wykonywania kary w systemie dozoru elektronicznego, albo przepisów dotyczących przerwy w karze. Ustawodawca powinien, zdaniem autora, w sposób jasny i jednoznaczny sformułować przepisy, aby nie było wątpliwości co do dopuszczalności orzekania zgody na odbywanie kary wobec skazanych przebywających na przerwie.

Na gruncie obecnie obowiązujących przepisów potrzeba ta stała się jeszcze bardziej widoczna, zwłaszcza w kontekście przyznania komisjom penitencjarnym prawa do wydawania decyzji o zgodzie na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego osadzonemu w zakładach karnych, jeżeli wymierzona im kara nie przekracza czterech miesięcy pozbawienia wolności. W stosunku do skazanego przebywającego na przerwie nie wiadomo, czy właściwym trybem wyda-

nia zgody byłby tryb z art. 431a k.k.w., czy jednak tryb z art. 431la k.k.w. Dla tego też konieczne jest podjęcie in-

terwencji przez ustawodawcę, która ostatecznie rozwiąże omawiany powyżej problem.

ABSTRACT

adw. dr Piotr Soroka

The author is an advocate at the District Bar Association in Wrocław.

Commentary on ruling of the Court of Appeal in Wrocław of 14 June 2022 (II AKzw 1813/22) (unpublished)

In its ruling from 14 June 2022, the Wrocław Court of Appeal held that it is admissible for courts to decide whether a convict is eligible to serve his/her sentence in the electronic monitoring system when said convict was previously granted a break in his/her sentence by a court. Such situations are not uncommon in Polish courts' practice and this matter is of considerable importance for both courts and defence attorneys. The legislator did not foresee such situations in the Penal Enforcement Code and it is up to courts to decide whether it is admissible to issue a ruling in this matter. The commentator approves the view expounded by the Wrocław Court and provides information about how the court and the applicant should proceed.

Keywords: *Electronic supervision system, penal break, jurisprudence, penal executive law*

adw. dr Piotr Soroka

Autor jest adwokatem Izby Adwokackiej we Wrocławiu.

BIBLIOGRAFIA ZAŁĄCZNIKOWA

Lelental Stefan, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2020, Legalis/el.

Postulski Kazimierz, *Zezwolenie na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Prokuratura i Prawo” 2017/1

Zgoliński Igor (w:) *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2021, Legalis/el.